דליכא כזית בבדי אכילת פרס[א] א"ר יונתן אמר רבי [א]האוכל שלישי של תרומה עצמה אסור לאכול ומותר ליגע ואיצטריך דעולא ואיצטריך דרבי יונתן דאי מדעולא הוה אמינא הני מילי בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל תרומה בנגיעה נמי אסור איצטריך דרבי יונתן ואי מדרבי יונתן הוה אמינא הני מילי תרומה אבל חולין באכילה נמי שרי צריכי יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר [ב]האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש בלבד מתיב רמי בר חמא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה אמאי הא לאו קדש מקודש הוא א"ל הנח לתרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש ומנא תימרא[ג] דתנן [ג]בגדי עם הארץ מדרס לפרושין [ד]בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה [ה]בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אמר רבא מדרסות קאמרת שאני מדרסות

שמא

דליכא כזית בבדי אכילת פרס. דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית דכל איסורין ובין ככותבת ליה"כ אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע שהקפידה תורה בשוהה בו שיעור אכילה לטמא בגדים ואותה אכילה נשתערה בחצי ככר של עירוב והיא ד' ביצים[ג] ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטומאה אבל ראשון ושני אין נאכל בנזיד הדמע דאפילו בחולין מהני שני (א) ועוד דשני פסיל ליה[א] לתרומה דפתיכא ביה כך שמעתי וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוזהר הוא מלפסול את גופו דאמרינן בפ"ת דיומא (דף פ:) אל תטמאו בהם ונטמתם בם[ד] מכאן לטומאת גוייה דאורייתא ואפילו למ"ד[ה] דרבנן איסורא מיהא איכא ועוד לישנא דהש"ס דפריך ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין ונ"ל דבחולין גרידא קאי רישא דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה וה"ל שלישי מותר לאוכלו והא הכא כיון דנזיד הדמע הוא על כרחיך שנעשה[ב] על טהרת תרומה בעי למיכליה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואתי למיכל תרומה אבתריה. הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בבדי אכילת פרס הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קרית ליה בטהרת תרומה משום תבלין דפתיכי ביה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת תרומה והוו להו חולין גרידי: **אסור לאכול.** בתרומה: **ומותר ליגע.** והיינו נמי כדעולא אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן[ג] איירי בשלישי דתרומה עצמה: **ה"מ.** דאמרינן נפסל מלאכול דמשמע אבל מותר ליגע היכא דשלישי שאכל הוא חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי[ד] כו': **אלא קדש מקודש.** אא"כ היה שלישי של קדש מקודש דהאי שלישי (ב) עביד רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דחומר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ:) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:) דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון ואע"ג דמייתינן לה בק"ו ממחוסר כיפורים לאו ק"ו דאורייתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן[ה] והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תניא וק"ו דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט:) דאמרינן ק"ו מאוכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי בקדש והוא גופיה לאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי: **קדש מקודש.** קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק[ו] וכיון דלא עביד רביעי לא פסיל לגברא וקס"ד וכ"ש[ז] חולין שנעשו על טהרת תרומה: **והא לאו קדש מקודש הוא.** וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עביד ליה: **טומאה היא אצל הקדש.** ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא: **מדרס לפרושין.** הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן: **פרושין.** אוכלי חולין בטהרה:

שמא

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור. אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן שלא יבא לאכול: **האוכל** שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש. כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט דהאוכל חמור ממגע[ו] דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה דנ"מ לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות[ז] השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד והשתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דתו לא חזו לקדושת הגוף וא"ת רב יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש[ח] ואי כר"א הא אמר[ט] שלישי שלישי ונ"ל דקסבר רב יצחק דר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל (ג) אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש[ז] וא"ת תקשה מתניתין דטהרות[י] לרב יצחק דקתני שלישי שבתרומה פוסל ופירשתי לעיל[כ] דאיירי בנעשה על טהרת הקדש וי"ל דמסקינן תנאי היא:

אין לך דבר כו' אלא קדש מקודש בלבד. מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא מדקתני לה בה' מעלות אחרונות בחומר בקדש דאמר התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא אין נראה דהא חשיב נמי בה' מעלות אחרונות כלי מצרף מה שבתוכו לקדש וצירוף הוי דאורייתא לרבי (ד) יוחנן דספ"ק דפסחים (דף יט.) ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם ואמר צירוף דרבנן הוא הא איהו מוקי לה כר"ע ור"ע ס"ל שלישי בחולין דאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאורייתא דקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל[ל][ח] והא דקרי לרביעי בקדש בפרק כל שעה[מ] (דף כ.) מעלה בעלמא לאו משום דהוי מדרבנן דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קרי ליה נמי התם[נ] מעלה אע"ג דהוי דאורייתא כדדרשינן בהערל (יבמות עד:) וקאמר נמי התם דוהבשר[ס] לרבות עצים ולבונה הוי מעלה ולקמן (דף לו.) מוכיח מיניה דחיבת הקדש דמכשרת דאורייתא והא דאמר בפ' (כל הפסולים[ע]) (זבחים דף לד) גבי והבשר לרבות עצים ולבונה לפסולא בעלמא לאו פסולא בעלמא דרבנן אלא למימר דלאו למלקות דלא יאכל מרבה ליה אלא ליפסל מהקרבה קאמר דמקבל טומאה ולעולם פסולה דאורייתא והא דאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כא:) דה' אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא ר"ח ל"ג דאורייתא ואפילו גרסינן דאורייתא ה"פ דכה"ג בחולין ליכא דררא דטומאה דאורייתא דרחוק הוא מטומאה ומה שמדקדק בקונט' בפסחים[ע] דלא משכח רביעי בקדש[ט] למ"ד[פ] טומאת משקה לטמא אחרים לאו דאורייתא ואין אוכל מטמא אוכל דהיאך יכול לבא לידי רביעי שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל משקה הרי אין כאן אלא שלשה ואין זה קושיא דמשכחת ליה שפיר ע"י עצים ולבונה ואע"ג דר"ל מיבעי ליה לקמן[צ] אי מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני ההוא אמורא דאמר בפסחים[ק] דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני ור"ל סבר דאוכל מטמא אוכל[ר]:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא. נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא הוא דהאוכל שלישי שני הוי[י] משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דבנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אבל קדש ורב יצחק משני דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכול בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש ולהכי קאמר מנא תימרא דממאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס נ"ל:

שמא

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [זבחים דף לט:], ב) חגיגה יח: [נדה לג:], ג) עירובין פב: פג., ד) ויקרא יא מג, ה) יומא שם, ו) הלכה ד, ז) עיין מהרש"א מהדורא בתרא שכוון האמת ודלא כחתנו מהר"ם שם (מהר"ב רנשבורג), ח) עיין מהרש"א מהדורא בתרא (מהר"ב רנשבורג), ט) לעיל לג:, י) פ"ב מ"ד, כ) לד: ד"ה והשלישי, ל) ויקרא ז יט, מ) נ"ל בפרק חומר בקודש, נ) נ"ל נמי בפרק כל שעה דף לה. ס) [נ"ל בפ' בית שמאי דף מו:], ע) יט. ד"ה אמר ליה, פ) פסחים טו:, צ) לו., ק) יח:, ר) [וע"ע תוס' פסחים יט. ד"ה אלמא וד"ה לא ותוס' חגיגה כג: ד"ה והא כד. ד"ה מנין ותוס' מנחות כג. ד"ה יצאו ותוס' זבחים לד. ד"ה ואפילו], ש) עיין מהרש"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דליכא כזית וכו' דאפי' בחולין מהני שני. נ"ב פי' כשנעשו על טהרת תרומה: (ב) ד"ה אלא וכו' דעביד: (ג) תוס' ד"ה האוכל וכו' אבל אוכל שלישי: (ד) ד"ה אין לך וכו' לר' יוחנן דספ"ק דפסחים ואפי' רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן דפליג:

הגהות וציונים

א] צ"ל לה (יעב"ץ): ב] על כרחיך על טהרת תרומה. כצ"ל (גליון) בדפו' על כרחיך בטהרת תרומה, ונשתבש בדפוסים המאוחרים: ג] צ"ל יונתן (רש"ש) וכ"ה בכת"י ודפו"י, ובזבחים צט ע"ב איתא רבי "יוחנן" והוגה על הגליון נ"א "יונתן": ד] ואי מדר' יונתן וכו' (ש"מ, כת"י): ה] דמייתינן לה (ש"מ, כת"י): ו] צ"ל דכ"ש (ש"מ, כת"י): ז] בכת"י נוסף: נ"ל זה דוחק דמסתבר דאין לחלק בין אוכל שלישי הנעשה על טהרת תרומה לאכול בתרומה ובין נעשה על טהרת הקודש לאכול בקודש ולא אתא ר' יצחק כר"א אלא כר' יהושע דלא משוי אוכל כמאכל אלא בנוגע בו ולהכי טהור לאכול בקודש כמו שאינו עושה רביעי ופליג אעולא דאמר האוכל שלישי שנעשה על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה (וכן מובא בשיטמ"ק השלם): ח] לא יאכל מאי לאו דנגע בו והא. רש"ל (גליון): ט] בכת"י נוסף מדאורייתא: י] צ"ל סבר דטעמא דהאוכל שלישי הוי שני משום (ש"מ, וכעי"ז בכת"י): כ] בכת"י דהאי דשלישי עביד רביעי:

עין משפט
נר מצוה

צה א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יא:

צו ב מיי' שם הלי"ג:

צז ג מיי' שם פי"ג הל"א ופי"י מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה א:

צח ד מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה א:

צט ה מיי' שם ופי"ג שם הלכה ד:

רבינו גרשום

אסור לאכול ומותר ליגע. כלומר אסור לאכול תרומה ומותר ליגע: **אלא קודש מקודש בלבד.** כלומר אם אכל שלישי של קדש ממש: **מדרס לפרושים.** כלומר טמאים לחכמים כבגדים שהן מושב הזב:

ליקוטי רש"י

דליכא כזית בבדי אכילת פרס. הרי הוא כאוכל עכשיו חצי זית ולמחר חצי זית, שכן הלכה למשה מסיני שאין אכילה מצטרפת לשהייה ארוכה מזו [סוכה מב:]. ועל כגון זה נאמר שיעור כזית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני שאם יש בכשיעור פרס של תבשיל כזית מן האיסור לוקין עליו אע"פ שאין כזית של איסור נאכל בבת אחת כיון דאינו שוהה באכילתו משהתחיל לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו ולוקה אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור הואיל ושוהה באכילתו כזית יותר מכדי אכילת פרס הוו להו כשתי אכילות של שני ימים ואין לוקין דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוי שיעור שהיית אכילה [ע"ז סז.]. קים לן (כריתות יב:) בכל אותן איסורין ששיעורן בכזית שאם שהה בין תחילת אכילת השיעור לגמר אכילתו יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף עד שיאכל כל השיעור בתוך כדי שהיית סעודה והיא אכילת חצי ככר ששיערו בו את העירוב שהוא מזון ב' סעודות, כדתנן (עירובין פג:) חציה לבית המנוגע שתלה הכתוב שהייתו לטמא בגדים בשיעור אכילה [יומא פ:]. **פרס.** היא חצי ככר של עירובי תחומין ושיערו חכמים ככר מג' לקב חציה לבית המנוגע שנאמר בה והאוכל בבית יכבס בגדיו פרשוהו חכמים לשוהה בה שיעור אכילה כדתניא והאוכל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואוכל לא אוכל ולא שוכב מנין תלמוד לומר יכבס את בגדיו ריבה אם כן מה תלמוד לומר האוכל והשוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה וכמה היא אכילה כדי אכילת פרס והוא ארבע ביצים [ע"ז שם]. הוא חצי ככר ששיערו בו עירובי תחומים, שהוא מזון שתי סעודות, וחציו לבית המנוגע לטמא בגדים אם ישהה בו כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו והלכה למשה מסיני דחצי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה [פסחים מד.]. חצי ככר ששיערו בו חכמים מזון שתי סעודות לעירוב ולשון פרס פלגא כדתנן בעירובין (פג:) חציה לבית המנוגע לבא בבית המנוגע ליטעון כיבוס בגדים שתלאן הכתוב בשהיית שיעור אכילה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס בגדיו [סוכה שם]. לשון פרוסה כמו פרס פריסת מלכותך (דניאל ה) [תענית כא:]. **של תרומה.** עצמה וכ"ש שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה. **ומותר ליגע.** בתרומה דאינו נעשה גופו אלא שלישי כמו[ת] המאכל שאכל ואסור לאכול תרומה אבל מותר ליגע [זבחים צה:]. **מדרס.** אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים כדכתיב ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו (ויקרא טו) [חגיגה יח:]. כלומר כשם שמדרס מטמא אדם ובגדים כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים [נדה לג:]. **לאוכלי תרומה.** כהנים וכל אלו מעלות מדברי סופרים שאמרו שאין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אבל אלו ומתוך שהן אלו אבל אלו כאילו לא שמרוה גזרו בהן בבגדיהן שמא ישבה בהן אשתו נדה והרי הן מדרס הנדה הכי מפרש לה בפרק השוחט [חגיגה שם].

שמא תשב עליהן אשתו נדה אבל בפירי לא אמרינן ורבי יצחק בפירי נמי אמר מתיב רבי ירמיה מדיפתי ומי אמרינן בפירי והתנן א) א אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן ולא קא מטמא ליה תרומה לקדש ואי אמרת טהרתה טומאה היא אצל הקדש תטמא תרומה לקדש א"ל טומאה בחבורין קאמרת טומאה בחבורין שאני דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה מתיב רב הונא בר נתן ב) ב השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש תנאי היא דתניא א] ג) חולין שנעשו על טהרת קדש ג הרי הן כחולין ר"א ברבי צדוק אומר הרי הן כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד: ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה: אמר רב אסי אומר היה ר"ש שחיטתו ב] מכשרת ולא דם לימא מסייע ליה ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה מאי לאו בשחיטה ולא בדם לא אף בשחיטה ת"ש אמר להן ר"ש וכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת ה"ק להן וכי דם בלבד מכשיר אף שחיטה נמי מכשרת ת"ש ד) ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר מאי לאו ד הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לישמעינן דם שחיטה וכ"ש דם המת דם המת איצטריכא ליה ס"ד אמינא מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות קמ"ל ת"ש ר"ש אומר דם מגפתו אינו מכשיר מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לשמעינן דם שחיטה וכ"ש דם מגפתו דם מגפתו איצטריכא ליה ס"ד אמינא ה) מה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא ומאי שנא דם חללים דמכשיר דכתיב א) ודם חללים ישתה דם שחיטה נמי כתיב ב) על הארץ תשפכנו כמים ההוא למישרי דמן דפסולי המוקדשין בהנאה הוא דאתא

שמא תשב. שמא ישבה ואע"ג דאוכלי תרומה מזהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הויא שמירה וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא: אבל בפירי. דאין טומאתן מצויה הויא שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה דא"כ תרומה טהורה נמי תימא א] דמטמאה קודש: אם אמר הפרשתי לתוכה כו'. בחומר בקדש (חגיגה דף כד:) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים אם אמרו טהורין הן ד] והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו ו) אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין דתרומה ה"ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זה ה] רביעית לנסכים נאמן על כולה ו] ומקבלה כהן ושותה: בחיבורין. שהניחם בכלי אחד תמיד ז]: מטמא משקה חולין. כדאמרן לעיל (דף לד.) דעביד להו תחלה: והשלישי. שבחולין: בחולין שנעשו כו'. כלומר באלו חולין אמרו כשנעשה ח] על טהרת הקדש ט] וקתני דעביד רביעי בקדש: הרי הן כחולין. ואין באין לכלל שלישי: הרי הן כתרומה. כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקדש וכיון דאשמועינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מיקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש והאי תנא ס"ל כרב יצחק ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קדש: שחיטה מכשרת. את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא: ולא דם. ונפקא מינה דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הוכשרו דלא מיקרי דם שחיטה משקה: אף בשחיטה. היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים: דם המת. בהמה שמתה מאליה: דם חללים. שנהרגה ולקמיה מפרש טעמא: לשמעינן דם שחיטה דלא מכשר. ואע"ג דאיתקש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים: ס"ד אמינא. דם המת עדיף דהוי כדם חללים דמה לי קטלה איהו כולה י] אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבוח: מגפתו. לשון (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך כלומר דם מכת בהמה: אינו מכשיר. דלא מיקרי משקה אלא דם חללים דכתיב כ] ישתה: דפסולי המוקדשין. לאחר שנפדו מה מים מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי ל]:

הואיל

שמא תשב עליהן אשתו נדה. אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין צריך נמי האי טעמא דע"ה אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסט כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) הגנבים שנכנסו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דע"ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט ובהנחנקין ח) (דף סא:) נמי פריך גבי מוקף צמיד וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין מטמא בהיסט וצריך ליתן טעם דמ"ש דלענין צינורא שלו עשאוהו כזב שמעיינותיו טמאים כדמשמע בפ' בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) ולענין מדרס והיסט לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין גוזרין גזירות על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בהם ט) ובצינורא שלו אפשר ליזהר אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב בהיסט נ] לא רצו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. וא"ת היאך יאכל כהן תרומה מ] כיון דקדש מעורב בה וי"ל דע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש י):

תטמא תרומה לקדש. וא"ת שאני הכא שמרה על טהרת קדש וממ"נ כיון דמהמנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי"ל דס"ד כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טומאה אבל הקדש לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בונה במה לעצמו אי נמי פריך דה"ל למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה:

שחיטה מכשרת ולא דם. וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פירש בקונטרס:

דם המת אינו מכשיר. פירש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פירש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר"ת דא"כ הל"ל דם מיתה נ] דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ"ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טמא יטמא חלב בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מאי שנא גבי אדם דאמר ס] מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן ועוד דאמרינן בסמוך דרבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והאי דם מכה היא ולא מכשר והתם כרבנן דהא מכשר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן קכא.) אמר שונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשר מטעם דם חללים מיהו פירש בקונטרס שם כ) דלא מקרי דם חלל אלא על ידי גיסטרא ומנוחר כדקאמר בסוטה ל) לתת אותה על חללי נוחרי רשעים מ) ואין נראה דהא לגד ע] בית השחיטה הוא דאיקרי נוחר כדמשמע בפ"ק (לעיל דף יט:) לכך נראה לר"ת דכולה שמעתתא איירי באדם דשייך ביה דם חללים ולא בבהמה:

לשמעינן דם השחיטה וכ"ש דם המת. וא"ת ומאי כ"ש דמה ענין זה אצל זה הא מתרי קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חללים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי"ל דס"ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן פ] שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר דהיינו שנהרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מלינו דם מכשיר אלא דם חללים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים ואמרינן מה לי קטלה כו' וכן בסמוך:

למישרי דמן דפסולי המוקדשין. ולר' אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כב:) דלא תאכלו משמע איסור הנאה איצטריך למישרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום דחזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלו לא משמע ליה איסור הנאה והוה מצי נמי למימר דאצטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן בריש כסוי הדם (לקמן דף פד.) ואומר ר"י אע"ג דאין היקש למחצה נ) לא מסתבר ליה לר' שמעון צ] מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה:

סלקא

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פי"א מהל' משכב ומושב הל"ד:

קא ב מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל' ז:

קב ג מיי' שם הל"ט ופי"ב הלכה טו:

קג ד מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

◆

רבינו גרשום

אבל בפירי לא אמרינן. כלומר פירי דתרומה לא אמרינן שעושה רביעי בקדש: **והתנן אם [אמר] הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן כו'** דאמרי' במסכת חגיגה ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה כלומר אפי' עמי הארץ יין לצורך ניסוך ושמן לצורך מנחות ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים אין נאמנים ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן דאמרינן מגו דמהימן אקדש נאמן אתרומה אפי' לאחר הגיתות והבדים ואי אמרת טהרתה וכו' גיתות דיין בדים דשמן: **טומאה בחבורין קא אמרת.** כלומר כיון א) דפיס בה לקדש ודאי עשה לה לתרומה קודם לכן שמירה מעולה כקדש: **השני שבחולין מטמא משקה חולין כו'.** כדאמרי' לעיל (לד.) מצינו שני שעושה שני ע"י משקין דעלולין הן לקבל טומאה **ופוסל אוכלי תרומה** דחשוב שלישי (ופוסל) [ופסון] בתרומה **והשלישי מטמא משקה קודש** דעושה משקה קודש כמוהו **ופוסל אוכלי קדש** שעושה האוכלין רביעי קשיא לרב יצחק בר שמואל דהא לאו קדש מקדש הוא: **ר' אלעזר בר' צדוק [אומר] הרי הן כתרומה לטמא שנים.** כלומר לטמא שנים לבדו דזהו שלישי ולפסל אחד זהו רביעי וכיצד תנאי היא דת"ק דר' אלעזר בר' צדוק סבר הרי הן כחולין ולא עושה רביעי בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ור' אלעזר בר' צדוק סבר חולין שנעשו על טהרת הקדש עושה רביעי בקדש: **דם המת אינו מכשיר.** כלומר בהמה שמתה מאיליה: **הא דם חללים מכשיר.** כלומר שנהרגה ולא נשחטה דגזרת הכתוב הוא ודם חללים ישתה: **דם מגפתו.** כלומר (מיתה) [מכתה]:

חשק שלמה
על רבינו גרשום

א) נראה דל"ל כיון דחיברה לקודש ודאי עשה וכו'.

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) חגיגה כד:, ב) טהרות פ"ב מ"ו ע"ש, ג) [חגיגה כ.], ד) [מכשירין פ"ו מ"ו], ה) [נדה נה:], ו) חגיגה כב., ז) דברים פיסקא עא טו, ח) [צ"ל ובהניזקין] וכ"ה בדפו"ר וכת"י, ט) ב"ב ס:, י) [עי' תוס' זבחים פח. ד"ה מן], כ) ד"ה והכשר, ל) מה:, מ) יחזקאל כא לד, נ) כריתות כב ע"ב.

◆

תורה אור השלם

א) הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: [במדבר כג, כד]

ב) רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: [דברים יב, טז]

◆

ליקוטי רש"י

רביעית קדש נאמן. רביעית לוג שמן נאמן למיגו דנאמן אקדש נאמן אתרומה [חגיגה כד:]. **דם חללים.** דם הרוג קרוי משקה שנאמר ודם חללים ישתה [שבת קמד.]. דם שהנפש יוצאה בו קרוי משקה ולענין הכשר בעינן משקה כדכתיב (ויקרא יא) ואשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא וכל משקה אשר ישתה יצא לה אוכלה והכי מוקמינן לה בפסחים (טז.) [נדה יט:]. **מגפתו.** מכתו [שם נה.]. כל לשון מגפה לשון מיתה אלא לשון מכה וכן (שמות כא) ונגפו אשה הרה אינו לשון מיתה וכן (ירמיה יג) ובטרם יתנגפו רגליכם (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך (ישעיה ח) ולאבן נגף (שמות ז, כה). **אינו מכשיר.** [ד] דם חללים קרוי משקה ולא דם מכה [לקמן קכה.]. **מה לי קטליה וכו'.** ודם מגפתו נמי דם חללים דהא קטליה פלגיה [נדה שם].

הגהות וציונים

א] צ"ל דתנן (רש"ש). ב] צ"ל שחיטה מכשרת (כת"י וראשונים והיעב"ץ הגיה שחיטתן מכשרתן). ג] צ"ל נימא (ש"מ). ד] צ"ל טהורין מהימני והימנוהו (ש"מ, כת"י). ה] צ"ל זו (ש"מ). ו] צ"ל כולה (ש"מ, רש"ש, כת"י). ז] צ"ל בכלי אחד יחד (ש"מ, כת"י, אחד בכלי אחד תמיד ביחד). ח] צ"ל כשעשאן (ש"מ, כת"י). ט] נוסף: והאי לאו קודש מקודש הוא (ש"מ). י] צ"ל איהו כו' (ש"מ). כ] צ"ל דכתיב ודם חללים ישתה (ש"מ). ל] צ"ל והיינו והיסס (ש"מ, מל"ה, רש"ש, וכ"ה בכת"י). מ] בכת"י את התרומה. נ] צ"ל דם מתה (רש"ש, וכ"ה בכת"י ותוס' הרא"ש). ס] צ"ל דאמרינן. ע] צ"ל דהא צד (כת"י). פ] צ"ל דנפקא לן דם שחיטה (ש"מ, כת"י). צ] יש להוסיף למידרש (באה"מ, וכ"ה בכת"י).